

BQ
4190
พ335ค
2542 (ค. 1)
ฉ. 1

กัถรรวมคำถน

พระธรรมปิฎก

(ป . อ . ป ยุตโต)

ประวัติสังเขป

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)

นามเดิม ประยุทธ์ นามสกุล อารยางกูร

ชาติกาล ๑๒ มกราคม ๒๔๘๑

ชาติภูมิ อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี

บรรพชา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๙๔

อุปสมบท ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๔ (นาคหลวง)

คุณวุฒิ

- พธ.บ. เกียรตินิยมอันดับ ๑ (๒๕๐๕)
- วิชาชุดครู พ.ม. (๒๕๐๖)
- ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จาก ๑๐ สถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

รางวัลพิเศษ

- ได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ จากองค์การยูเนสโก (๒๕๓๗)

อดีต

- เคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๑๗
- เจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙

ปัจจุบัน

เจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน ต.บางระทิก อ.สามพราน จ.นครปฐม

ตติธรรมตำตาม

พระธรรมปิฎก
(ป. อ. ปยุตฺโต)

วันที่..... 19/07/49 .....

เลขทะเบียน..... 1329 .....

คำปราศรัย

เนื่องในโอกาสมงคลวาระอายุครบ ๖๐ ปี ของพระเดช-
พระคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ๑๒ มกราคม พุทธศักราช
๒๕๔๒ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รู้สึกสำนึกใน
ความมีเมตตาของพระเดชพระคุณที่มีต่อโรงพิมพ์มหาจุฬาลง-
กรณราชวิทยาลัยตลอดมา อย่างมีอาจตอบแทนด้วยประการใดๆ
ได้ นอกจากน้อมนำเอาหลักวิธีแห่งพุทธธรรมมาปรับประยุกต์
ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันให้มากยิ่งขึ้น

เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งกตเวทิตาธรรมครั้งนี้ โรง-
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดพิมพ์หนังสือ คติธรรม
คำคม ถวายแด่พระเดชพระคุณเพื่อแจกเป็นธรรมบรรณาการใน
โอกาสนี้ด้วย อนึ่งต้องขอกราบขอบพระคุณพระครูปลัดปิฎกวัฒน์
และอาจารย์ ช. ศรีนอก ผู้รวบรวมคติธรรมคำคม ของพระเดช-
พระคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) จนสำเร็จเป็นเล่มครั้งนี้

ขออำนาจแห่งกุศลผลบุญ อันเกิดจากการประกอบ
กตเวทิตาธรรมครั้งนี้เกื้อหนุนให้พระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก
(ป.อ. ปยุตโต) จงมีสุขภาพ พลานามัยแข็งแรง ปลอดภัยจาก
โรคาพาธใดๆ สามารถสร้างสรรค์ผลงานอันเป็นประโยชน์แก่
พุทธศาสนิกชนตลอดกาลนาน

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนุโมทนา

ท่านผู้จัดการ และพนักงานโรงพยาบาล
ลงกรณราชวิทยาลัย มีจิตศรัทธาและมีน้ำใจเกื้อกูล ได้
แสดงมุทิตาจิตแก่อาตมภาพด้วยการพิมพ์หนังสือ “คติ
ธรรมคำคม” ถวายสำหรับแจกเป็นธรรมบรณการ ใน
โอกาสวันคล้ายวันเกิด ๑๒ มกราคม ๒๕๔๒ อาตมภาพ
ขออนุโมทนาในมุทิตาธรรม

การพิมพ์หนังสือถวายเป็นมุทิตาสักการะครั้งนี้
ถือว่าเป็นการปรารภโอกาสที่เกิดมีตามกาล เพื่อบำเพ็ญ
ธรรมทาน ให้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเจริญ
แพร่หลายอำนวยประโยชน์สุขแก่มหาชนกว้างขวางออกไป

ขอคุณพระรัตนตรัยและธรรมทานบุญกิริยาที่
ได้บำเพ็ญแล้วนี้จงเป็นปัจจัยอำนวยพรพิชิตทุกข์ พร้อม
ทั้งสรรพสิริสวัสดิพิพัฒนามงคล แก่ท่านผู้จัดการ และ
พนักงานโรงพยาบาลลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน
และส่งเสริมให้พุทธธรรมดำรงมั่นเจริญแพร่หลายเพื่อ
ประโยชน์สุขและความเกษมสันต์ของประชาชนทั่วกัน
ทุกเมื่อ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

๕ มกราคม ๒๕๔๒

สาระของการศึกษาเทคโนโลยี มิใช่แค่การรู้จักทำ และรู้จักใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ แต่อยู่ที่การพัฒนา ความใฝ่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งความคิดสร้างสรรค์และฝีมือสร้างสรรค์ กล่าวคือความใฝ่ปรารถนาที่จะแก้ปัญหาและทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชีวิตและสังคมอย่างแรงกล้า ที่ทำให้หาทางและเพียรพยายามนำเอาความรู้ที่ดีที่สุดมาจัดสรรประดิษฐ์นวัตกรรมที่จะบังตาผลให้สำเร็จประโยชน์สุขนั้น ซึ่งการศึกษาด้านกุศลจะมาช่วย ปิดกั้นความผิดพลาด โดยทำให้มองเห็นถูกต้องชัดเจนว่า ประโยชน์สุขที่ปรารถนานั้นเป็นประโยชน์สุขแท้จริง ที่เกื้อกูลแก่ชีวิต สังคม และระบบสัมพันธ์ของธรรมชาติ ทั้งหมดมิใช่เป็นเพียงสิ่งบำรุงบำเรอชอบใจที่หลงตื่นชื่นชม วาบวาบไปด้วยกำลังโมหะ

ต้นเกิดชาวไทย หน้า ๕๔

เราจะได้รับความใฝ่รู้-สู้สิ่งยาก หรือ ใฝ่ศึกษา-ใฝ่สร้างสรรค์ เป็นอย่างน้อย ซึ่งแม้แต่ยังไม่ได้คุณสมบัติอย่างอื่นมาอีก เพียงแค่นี้ก็พอที่จะพัฒนาสังคมไทยไปสู่ความมีชัยในระบบแข่งขันของโลก และพร้อมที่จะเดินหน้าพ้นเหนือการแข่งขันไปสู่การช่วยแก้ปัญหาของโลก และเป็นส่วนร่วมอย่างสำคัญในการนำโลกไปสู่สันติสุข

ตื่นเกิดชาวไทย หน้า ๗๔

คนจำนวนมากนับถือศาสนาเพียงเพื่อหวังจะหนีเคราะห์และขอโชค แต่ชาวพุทธแท้้นับถือศาสนาเพื่อช่วยให้เราพัฒนาความสามารถที่จะเปลี่ยนเคราะห์ให้เป็นโชค

ตื่นเกิดชาวไทย หน้า ๒๐

เวลาทุกข์ยากนี้เป็นประโยชน์มาก เวลาสุขสำราญ
ต่างหากที่มักทำให้มัวเมาประมาท

ตื่นเกิดชาวไทย หน้า ๒๑

เราก็จะมองเห็นได้ว่า

ก) วิชาศึกษาทั่วไป เป็นวิชาสำหรับพัฒนามนุษย์
หรือพัฒนาคนในฐานะที่เป็นตัวคน จนกระทั่งให้คนนั้น
เป็นบัณฑิต อย่างที่ว่าสักครู่นี้

ข) ส่วนวิชาประเภทวิชาเฉพาะวิชาชีพเน้นการ
พัฒนาคนในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์

การศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตหรือการศึกษาเพื่อเพิ่มผลผลิต

หน้า ๗

บทพิสูจน์มนุษยชาติ คือการพัฒนาคนให้ได้ดี มีความไม่ประมาทอยู่เสมอด้วยสติปัญญา

การสร้างสรรคปัญญา เพื่ออนาคตของมนุษยชาติ

หน้า ๕๔

ชีวิตที่ดี คือชีวิตแห่งการเรียนรู้ (ศึกษา) และ มนุษย์ยิ่งเรียนรู้ก็ยิ่งมีชีวิตที่ดี (จริยะ/มรรค)

ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่

หน้า ๓๒

คนฉลาดทำเคราะห์ให้เป็นโอกาส
แต่คนประมาททำโอกาสให้เป็นเคราะห์

ถ้าอยากพ้นวิภวต ต้องเลิกติดไสยศาสตร์ หน้า ๒๓

เมื่อเจอปัญหาเจอเคราะห์กรรมเจอภัยอันตรายแล้ว
ให้เข้มแข็ง แล้วใช้มันให้เป็นประโยชน์ในการฝึกปรือตัว
เองให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

ถ้าอยากพ้นวิภวต ต้องเลิกติดไสยศาสตร์ หน้า ๒๓

เรื่องของการพึ่งอำนาจดลบันดาลภายนอก หรือ
ลัทธิหรือผลดลบันดาลทั้งหลาย พระพุทธศาสนาไม่
สนับสนุน ซึ่งเป็นการขัดหลักพุทธศาสนา ๔ ประการ

๑. ขัดหลักการกระทำการให้สำเร็จด้วยความ
เพียรพยายาม ตามเหตุตามผล
๒. ขัดหลักการฝึกฝนพัฒนาตนเอง
๓. ขัดหลักการพึ่งตนเองและมีอิสรภาพ
๔. ขัดหลักความไม่ประมาท

ถ้าอยากพ้นวิภวต ต้องเลิกติดไสยศาสตร์ หน้า ๔-๑๐

คราวเคราะห์มัวครวญ ยามโชคก็เทลิง เอาแต่หนี
เคราะห์และคอยโชค คนอย่างนี้เคราะห์เรียกหา แต่คน
เป็นมหาบุรุษได้ ด้วยการผันเคราะห์ให้เป็นโชค และผัน
โชคให้แผ่ประโยชน์สุข

ถ้าอยากพ้นวิฤต ต้องเลิกติดไสยศาสตร์ หน้า ๓๐

สภาพของคนไทยเวลานี้ ขอบุญว่ามีลักษณะสาม
อย่าง คือ

๑. มองแคบ
๒. คิดใกล้ และ
๓. ใฝ่ต่ำ

พัฒนาวัฒนธรรมในตัวคนไทย หน้า ๑

การศึกษาจะต้องย้ำเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชน
ให้เป็นคนใฝ่รู้-สู้สิ่งยาก ด้วยการฝึกให้มีนิสัยสู้ปัญหา
และใช้ปัญหาเป็นเวทีพัฒนาปัญญา

พัฒนาวัฒนธรรมในตัวคนไทย หน้า ๒๔

ชีวิตของเราจะเป็นอย่างไร ถ้าด้านหนึ่งก็
กระวนกระวาย รอคอยเงินที่ยังไม่มา พร้อมกับที่อีกด้าน
หนึ่ง ก็ต้องทนอยู่กับงานที่ต้องฝืนใจทำตลอดเวลา
แสนนาน ถ้าใครเป็นอย่างที่ว่ามานี้ ชีวิตส่วนใหญ่ของเขา
จะเป็นชีวิตแห่งความทรมาน เป็นการเดินทางชีวิตที่มืด

ทำอย่างไรจะให้งานประสานกับความสุข หน้า ๑๘

“การขอและรอผลดลบันดาลนั้น ง่ายดี และสบาย
ด้วย เพราะไม่ต้องทำอะไร เพียงแต่รอ นั่งนอนกริมๆ
กระหยิ่มใจ คอยชื่นชมอำนาจความยิ่งใหญ่ของท่านที่จะ
มาทำให้ แต่นี่คือลัทธิกล่อมใจ และ ก็คือความประมาท
ที่จะทำให้ให้อ่อนแอลงเฉพาะหน้า และพาสู่หายนะระยะยาว”

เราจะกู้แผ่นดินกันอย่างไร หน้า ๗๑

“ . . . ขอให้เราชาวพุทธลุกขึ้นมากู้ธรรมะให้แก่
แผ่นดินไทย โดยเริ่มต้นที่ในหัวใจของเรา แล้วก็มาชวนกัน
และปลุกใจกันให้

๑. มีความเข้มแข็ง เจอทุกข์ภัยไม่พรั่น
  ๒. มีความเพียรสร้างสรรค์ โดยใช้สติปัญญา
  ๓. ร่วมแรงร่วมใจกันฟันฝ่า เดินหน้าต่อไป
- ถ้าทำได้เพียง ๓ อย่างเท่านั้น ก็กู้ธรรมะได้ และกู้
แผ่นดินไทยสำเร็จ”

เราจะกู้แผ่นดินกันอย่างไร หน้า ๔๙

เราอาจจะพิสูจน์ว่า เรายังมีอิสรภาพหรือไม่ วิธีที่พิสูจน์ได้โดยเร็วก็เช่นว่าอย่างนี้ สิ่งบำรุงบำเรอความสุขเหล่านี้ะ “มีก็ได้ ไม่มีก็ได้” . . . “ฉันต้องมีมัน ถ้าไม่มีมันฉันอยู่ไม่ได้” หรือว่า “ฉันต้องมีมัน ถ้าไม่มีมันฉันต้องตายแน่ๆ” . . . “มีก็ได้ ไม่มีก็ได้” มีฉันก็ไม่ว่า แต่ถ้าไม่มีก็ได้ ฉันจะเป็นอิสระคลองตัวดี

ธรรมะกับการทำงาน หน้า ๖๐-๖๑

เมื่อสุขแท้ ก็ถึงธรรม และเมื่อถึงธรรม ก็สุขแท้

ยิ่งก้าวถึงสุข ยิ่งใกล้ถึงธรรม หน้า ๕๖

จิตเบิกบานหายใจเข้า

จิตโล่งเบาหายใจออก

ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ หน้า ๕๙

หายใจเข้า สูดเอาความสดชื่น
หายใจออก พอกจิตให้สดใส

ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ หน้า ๖๐

ถ้าโชคมา ฉันจะมอบมันให้เป็นของขวัญแก่มวล
ประชา

ถ้าเคราะห์มา มันคือของขวัญที่ส่งมาช่วยตัวฉันให้
ยิ่งพัฒนา

ชีวิตที่สมบูรณ์ หน้า ๓๖, ๓๙

การรับรู้แบบโยนิโสมนสิการ คือ

๑. รับรู้แบบมองหาความจริง ให้เห็นความจริง
๒. มองให้เห็นประโยชน์ เอาประโยชน์ให้ได้

จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาคนตามแนวธรรมชาติ หน้า ๕๘

...ในการศึกษาพระพุทธศาสนานั้น ตัวแท้ตัวจริงก็คือพระพุทธเจ้า เราจะต้องเอาพระพุทธเจ้าเป็นหลักไว้เสมอ แล้วเอาอาจารย์เป็นสื่อ เป็นทางที่จะนำเข้าหาพระพุทธเจ้า ถ้ามีสติกำหนดไว้แบบนี้เสมอ ก็ค่อนข้างจะปลอดภัย...

ชาวพุทธต้องเป็นผู้ตื่น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

“โลกได้ใช้วัฒนธรรมในการทำสงครามเพื่อแก้
ปัญหาสันติภาพของโลกมาช้านานแล้ว แต่ก็ยังไม่ประสบ
ความสำเร็จ และก็ยังคงมีสงครามเกิดขึ้นในโลกอยู่อีก
หลายแห่งถึงเวลาแล้วหรือยังที่จะใช้วัฒนธรรมการศึกษา
เพื่อสันติภาพเพื่อแก้ปัญหาให้กับโลก”

การศึกษาเพื่อสันติภาพของโลก

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

“การที่จะแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ หรือจะแก้ปัญหาลังคมไทยได้นั้น อาตมภาพถือหลักว่าจะต้องเข้าถึงพื้นฐานของไทยและจะต้องไล่ให้ทันความคิดชีวิตสังคมฝรั่ง ต้องทั้งสองอย่างจึงจะสำเร็จ... อะไรเป็นสิ่งที่เรามีให้แก่อารยธรรมของโลกบ้าง... อีกด้านหนึ่งก็คือว่าเราจะต้องฉลาดที่จะรู้จักเลือกเอาสิ่งที่ดีที่สุดของเขามาเสริมให้แก่ตน”

มองอเมริกามาแก้ปัญหาไทย
พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต)

“ต้องเข้าใจกันให้ชัด “บุญ” คือสิ่งที่ชำระล้างบาปทุจริต ทำจิตใจให้สะอาดผ่องใสและเฟื่องฟูเจริญงอกงามขึ้นในความดีงามที่สูงขึ้นไปเรื่องสิ่งก่อสร้างใหญ่โตเป็นเรื่องที่ต้องระวังมาก”

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

๒ ธันวาคม ๒๕๔๑

“... เมตตา ซึ่งเป็นความรักบริสุทธิ์ มีต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ในฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมโลก หรือเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ ร่วมสังสารวัฏเป็นความรักอย่างเป็นกลางๆอย่างเผื่อแผ่ ทำให้ใจเปิดกว้างออกไปและพ่องใสเบิกบาน...”

พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต)

“...ต่อไปนี้สังคมไทยจะต้องสร้างจิตสำนึกใหม่ คือสร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นผู้นำ และเป็นผู้ให้ ไม่ใช่คอยตามและรอรับเอา...”

สืบสานวัฒนธรรมไทย : บทรานแห่งการศึกษาที่แท้ : ๒๕๓๗

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

“เด็กน้อยที่กำลังเติบโตใหญ่
เหมือนดอกไม้ที่กำลังจะเบ่งบาน
ถ้าสิ่งที่ปลูกฝังให้เขาเป็นความดี เขาคงจะเติบโตใหญ่เป็น
คนดี”

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)

“ในความหมายที่แท้จริงในเชิงนามธรรมหรือ
ความหมายเดิมแท้ ความเป็นบัณฑิตก็คือความเป็นผู้ได้
พัฒนาแล้วทั้งทางกาย ทางจิตใจ และทางปัญญา หรือ
ตามภาษาพระเรียกว่า เป็นผู้ได้พัฒนาแล้วทั้ง กาย ศีล
จิต และปัญญา พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตที่ดั่งงามด้วยตนเอง
และรับผิดชอบ ช่วยสร้างสรรค์พัฒนาสังคมได้ด้วยดี....”

พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต)

“นำตั้งข้อสังเกตว่า การที่มีความนิยมนับถือบูชาพระพรหมกันมากขึ้นในสังคมไทย จะเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรกับผู้ปกครอง หรือผู้เป็นใหญ่ในบ้านเมืองที่มีการพึ่งพาอาศัย เช่น (เครื่องเช่น สิ่งเวย) และเส้น (เส้นสาย) เพิ่มมากหรือดาดขึ้นขึ้น และแสดงถึงสภาพชีวิตจิตใจตลอดจนแนวโน้มแห่งพฤติกรรมของประชาชนที่อ่อนล้าต่อการเพียรพยายามพึ่งตนเอง มีวิถีชีวิตที่เสี่ยง และหันมาเป็นอยู่ด้วยการรอคอยความหวังอย่างเลื่อนลอยมากยิ่งขึ้น สภาพปัจจุบันเป็นไปในลักษณะนี้หรือไม่”

คนไทยหลงทางหรือไร

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

“ความจริงสังคมไทยก็ยังไม่ได้เป็นสังคมข่าวสารข้อมูล สังคมไทยกำลังพยายามที่จะก้าวจากการเป็นสังคมเกษตรกรรม มาเป็นสังคมอุตสาหกรรมด้วยซ้ำไป พอดีสังคมไทยนี้มาอยู่ท่ามกลางความเจริญของโลกแบบนี้ ก็เลยกลายเป็นว่าตัวเองได้รับผลกระทบจากสภาพความเป็นไปของโลกในความเจริญทั้ง ๓ ชั้น ของวิวัฒนาการ คือ ทั้งเป็นสังคมเกษตรกรรมด้วย สังคมอุตสาหกรรมก็พยายามจะเป็น และสภาพสังคมแบบข่าวสารข้อมูลก็พลอยได้รับผลมากมาย สังคมไทยจึงมีลักษณะพิเศษไม่เหมือนสังคมที่พัฒนาแล้ว”

ไอที : ภายใต้วัดธรรมแห่งปัญญา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

“การที่คนเราพูดถึงแต่ส่วนที่ดี ด้านดีที่เป็น
คุณประโยชน์และความหวังต่างๆ ที่เทคโนโลยีจะสนอง
ความต้องการให้มันหลุดไปด้านเดียว อาจจะเป็นการ
กล่อมให้เกิดความเคลิบเคลิ้มหลงใหล หมกมุ่น มัวเมา
และอยู่กันด้วยความฝัน เพราะฉะนั้นเราจึงต้องมีท่าที
และการปฏิบัติต่อเทคโนโลยีให้ถูกต้อง...”

ชีวิตในสังคมเทคโนโลยี

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

1329

80

4190

พ 335 ก

2542

“การมัวสาละวนกับการแก้ปัญหาก็ไม่ใช่วิธีแก้
ปัญหาที่ได้ผล บางทีการแก้ปัญหานั้น แก้ได้ด้วยการทำ
สิ่งสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่ยิ่งใหญ่กว่า ซึ่งอาจจะทำให้เรา
ข้ามพ้นปัญหานั้นไปได้เลย...เพราะฉะนั้นเราจะต้องไม่เป็น
วัฒนธรรมที่มัวปกป้องตัวเป็นฝ่ายถูกกระทบ และมัวแต่
เน้นการอนุรักษ์กันอยู่ซึ่งเป็นการมัวสาละวนกับการแก้
ปัญหา และไม่คิดทำการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ยิ่งใหญ่กว่า
แต่เราจะต้องมองว่าเราจะทำการสร้างสรรค์อะไรที่
ยิ่งใหญ่ได้ไหม ถ้าเราทำได้ วัฒนธรรมของเราก็จะก้าวพ้น
ปัญหามันพ้นไปเอง มันหมดไปเอง”

ภาษาวรรณกรรมและวัฒนธรรมไทย

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลก

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

“ธรรมที่เป็นรุ่งอรุณของการศึกษา ๗ ประการนี้
ข้อสรุปเป็นหัวข้อเพื่อกำหนดจดจำได้ง่ายคือ :-

๑. รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี
๒. มีชีวิตและอยู่ร่วมสังคมเป็นระเบียบวินัย
๓. พร้อมด้วยแรงจูงใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์
๔. มุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ
๕. ปรับทัศนคติและค่านิยมให้สมแนวเหตุผล
๖. มีสติกระตือรือร้นตื่นตัวตลอดเวลา
๗. แก้ปัญหาและพึ่งพาตนได้ด้วยความรู้คิด”

ศาสนาและเยาวชน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

...อารยธรรมตะวันตกมาจากรากฐานทางความคิดที่มองมนุษย์แยกต่างหากจากธรรมชาติ แล้วไม่ใช่ของมนุษย์แยกต่างหากจากธรรมชาติเท่านั้น ยังมองในลักษณะที่มนุษย์จะต้องเข้าไปครอบครองเป็นนายเหนือธรรมชาติ เป็นผู้พิชิตธรรมชาติ ซึ่งก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะได้ไปจัดสรรธรรมชาติ จัดการ ปั้นแต่งมาเป็นสิ่งบริโภครับใช้สนองความต้องการของมนุษย์

คนไทยกับป่า

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

“ในการวินิจฉัยว่าอะไรเป็นความดี อะไรเป็นความชั่วนี้เมื่อพูดในทางปฏิบัติเพื่อให้คนทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ทุกระดับ พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ถือข้อพิจารณาเกี่ยวกับกุศลและอกุศลเป็นหลักแกนกลางจากนั้นทรงผ่อนขยายออกไปให้ใช้สำนึกผิดชอบชั่วดีเกี่ยวกับความดี ความชั่วของตัวเองอย่างที่เรียกกันว่ามโนธรรม”

พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต)

... เทคโนโลยีที่สร้างและใช้อย่างถูกต้อง
ก็คือเทคโนโลยีที่จะมาช่วยให้มนุษย์มีโอกาส
ในการที่จะพัฒนาศักยภาพของตน ในการ
ที่จะเข้าถึงธรรมด้วยปัญญา มีคุณธรรมและมี
ความสุข...

เทคโนโลยีกับศาสนา

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)

“คนรุ่นใหม่ที่มีอุดมคติ บางทีนึกดูถูกคนรุ่นปู่
ย่าตายายที่ทำบุญด้วยหวังจะไปสวรรค์ แต่บางทีลืมมอง
ตัวเองว่าถ้าไม่ระวังให้ดี พวกตนก็อาจหลอกตัวเองหรือ
ถูกหลอกด้วยอุดมคติ อุดมการณ์ต่างๆ ที่ไม่ดีไปกว่า
การหวังสวรรค์ของคนรุ่นคร่ำครึเหล่านั้นเลย บางที
พฤติกรรม ของคนมีอุดมคติรุ่นโบราณ ก็อาจมีแง่ด้านที่
เป็นบทเรียนให้แก่คนมีอุดมคติรุ่นปัจจุบันที่จะใช้สำรวจ
พิจารณาตนได้บ้าง อันนี้เป็นข้อที่น่าสนใจจึงนำเสนอ
ไว้

ชาวพุทธกับชะตากรรมของสังคม

พระราชาวมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต)

“...ไตรลักษณ์นั้นเป็นสภาวะที่จริงหรือความจริงตามสภาวะซึ่งเป็นเรื่องสำหรับปัญญาจะรู้เข้าใจ และเมื่อรู้เข้าใจเท่าทันแล้วก็จะทำให้จิตหลุดพ้นเป็นอิสระ และในเวลาเดียวกันนั้นไตรลักษณ์ เป็นเครื่องเร้าเตือนทำให้ผู้รู้เข้าใจไตรลักษณ์แล้ว เกิดความไม่ประมาทเร่งทำกิจที่ควรทำ และหลีกเลี่ยงการที่ควรเว้น ขวนขวายสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามด้วยการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมต่างๆ.....”

ไตรลักษณ์

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)

“... ถ้าสุขของเราเกิดขึ้นโดยตั้งอยู่บนความทุกข์ของผู้อื่น ก็ไม่ดีไม่ชอบธรรม เพราะฉะนั้นจึงต้องให้เป็นความสุขที่ชอบธรรม เราสุขผู้อื่นก็ไม่ทุกข์ ถ้าให้ดียิ่งกว่านั้นก็ให้เป็นสุขด้วยกัน”

ความสุขที่สมบูรณ์

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

“จะสอนวิชาเฉพาะวิชาชีพ
แต่จะสอนวิชาพื้นฐาน

ให้ให้ผู้เชี่ยวชาญ
ต้องใช้นักปราชญ์”

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

ปาฐกถาพิเศษ ๒๔ ก.ย. ๒๕๓๘

หลักธรรมในการเลือกคู่ครอง

๑. สมสัทธา มีศรัทธาความเชื่อ หรือ
นับถือศาสนาเดียวกัน

๒. สมสีลา มีศีลหรือความประพฤติ
เหมือนกัน

๓. สมจาคา มีความเสียสละเหมือนกัน

๔. สมปัญญา มีปัญญาหรือมีการศึกษา
เท่าๆ กัน

ธรรมานุญชีวิต

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)

“ในสมัยที่ชาวพุทธ
ยังรุ่งเรืองด้วยสัมมาทิฐิ ปัญญาชน
ย่อมจะมองเห็นปัญหา และแนวทางแก้ไข
ปรับปรุงข้อบกพร่องในวงการคณะสงฆ์ได้
นั้นย่อมเปรียบได้กับช่วงที่ “ดวงอาทิตย์”
แผ่รัศมีทำลายความมืด”

แต่ถ้าหากเราต่อไป
คราวเมื่อดวงอาทิตย์ลับฟ้าแล้ว
“แสงตะเกียง”
จะแผ่รัศมีทำลายความมืดได้สักเท่าใด”

สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน
พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต)

“เมื่อพิจารณาดูลักษณะสังคมของไทย ถ้าเรา
ยอมรับว่าเราเป็นผู้ตามและผู้รับแล้วก็ขอให้เรามาสร้าง
จิตสำนึกกันใหม่มากระตุ้นเร้ากันว่า เราจะต้องพยายาม
เป็นผู้นำและเป็นผู้ให้ต่อไป เยาวชนของเราจะต้องมี
บุคลิกภาพ แนวความคิด จิตใจ และลักษณะของ
ความเป็นผู้นำ และเป็นผู้ให้ เริ่มตั้งแต่ในชุมชนเล็กๆ
ให้มีลักษณะเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ให้ความร่วมแรง ร่วมงาน
ร่วมมือ ร่วมใจ ซึ่งขณะนี้เรากำลังเป็นปัญหาในเรื่อง
เหล่านี้”

ศาสนาและเยาวชน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

“ในการเดินทางชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายที่ต้อง
ต่อสู้ดิ้นรนกันไป และเสี่ยงภัยมากมาย ท่ามกลางความ
ไม่เที่ยงแท้แน่นอนและอนาคตที่ไม่อาจรู้ได้นี้ ก็นำเห็น
ใจ คนทั้งหลายมีกำลังกาย กำลังใจ กำลังปัญญา
กำลังความสามารถ ไม่เหมือนกัน เมื่อดิ้นรนกันไป
หลายคนจะเหน็ดเหนื่อย ล้า อ่อนแรง บางที่รู้สึกแห้ง
โหย และหวั่นหวาด เมื่อยังไม่พบสิ่งจริงแท้ที่ดีกว่า
เมื่อตัวเองยังทำอะไรไม่ได้ดีกว่านั้น ความมั่นใจใน
อำนาจศักดิ์สิทธิ์และความหวังในฤทธิ์เดชอภิไธยาก็
เหมือนที่פקใจให้ได้ความเข้มแข็งกลางหนทาง แต่ถ้ามี
เพลิดติดอยู่ที่นั่น ก็จบสิ้นความก้าวหน้าไม่ได้เดินทางต่อ
ไป กลับ ยิ่งเสี่ยงภัยหนักขึ้นไปอีกเพราะเป็นภัยใจความ
เพลิดเพลิดที่เกิดจากความหลงและความประมาทของ
ตัวเอง เพราะฉะนั้นถ้าจะหาที่พักอย่างนี้บ้างก็เอาพอช่วย
ให้สดชื่นมีกำลังวังชาขึ้น แล้วรีบลุกขึ้นเดินทางมุ่งหน้า
ต่อไป”

สังกัศักดิ์สิทธิ์เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)

ผลงานที่สำคัญโดยย่อ

- พุทธธรรม : ฉบับขยายความ
- พจนานุกรมพุทธศาสน์
ฉบับประมวลศัพท์
ฉบับประมวลธรรม
- ธรรมนูญชีวิต
ภาคภาษาไทย : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม
ภาคภาษาอังกฤษ : *A constitution for Living*
- พุทธศาสนาในเอเชีย
- มองอเมริกาจากแก้ปัญหาไทย
- จารึกอโศก
- ตามทางพุทธกิจ
- จารึกบุญจารึกธรรม
- การพัฒนาที่ยั่งยืน
- นิติตาสตร์แนวพุทธ
- เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ
- ธรรมกับการศึกษาของไทย
- เพื่ออนาคตของการศึกษาไทย
- การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน
- ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย
- พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์
- การศึกษาเพื่อสันติภาพ : UNESCO
- Buddhist Economics
- Toward Sustainable Science
A Constitution for Living
- Buddhist Solution for the Twenty First century
- Good, Evil & Beyond Karma in the Buddha's teaching.
- Dependent Origination the Buddhist Law of Conditionality

พระธรรมปิฎก (ป.จ. ปยุตฺโต)

ดอกบัวงามในใจน้อมไหว้พระ

การระตั้งจิตอธิษฐาน

รำลึกคุณเมตตาเอกอาจารย์

ผู้รักงานศาสนาย่างถาวร

พระธรรมปิฎกคิลกหล้า

รจนาดำราเด่นเป็นนุสรณ์

คนรู้จักนามนั้นนिरันดร

ทุกอักษร เรียกว่า “ภาษาธรรม”

ช. ศรีนอก